

og tillige have en lang Tradition, ingenlunde slutte, at det vil gaa paa samme Maade andre Steder. Jeg maa sige, at jeg har allerede fra forskellige Dommere hørt Udtalelser, som gaa ud paa, at de vilde finde, at det var et meget vanskeligt Hverv saaledes uden at være vant til det at skulle, paa Stedet helst, dømme efter en — man tør vel uden at fornærme nogen sige — ret daarlig og uklar Procedure. Dertil kommer en anden Ting, man skal lægge Mærke til, nemlig, at det ved Højesteret ingenlunde er saaledes, at man i og for sig har fundet, at Proceduren er fortræffelig og opfylder alle Fordringer. For ikke at fremdrage, hvad Folk privat have sagt mig, vil jeg kun bemærke, at i Proceskommissionen blev der af Medlemmer af den, som tillige vare Medlemmer af Højesteret, fremhævet, hvorledes man hyppig eller i hvert Fald jævnlig følte Trang til at faa Vidnerne eller Parterne op for Højesteret, altsaa at faa de Folk frem for at spørge dem ud. Og det er underligt nok at se, at endnu efter at Christian V.s Lov var kommen, antog Højesteret dette for fuldstændig lovligt; man har ogsaa efter 1683 Tilfælde, hvor Vidnerne eller Parterne ere blevne kaldte op for Højesteret og udspurgte ganske jævnt og formløst, og derefter blev Dommen afsagt. Nu er det for Resten saaledes efter Udkastet, maa jeg straks tilføje, at Højesteret har Adgang til en saadan umiddelbar Procedure.

Denne Skriftlighed, som der altsaa skal være ved Domsforhandlingen, vil noget afhænge af, hvorledes Udviklingen bliver; og det er muligt, at Udviklingen gaar derhen, at der slet ikke bliver noget eller kun meget lidt ud af den. Det er noget, jeg ikke siger ganske løst hen, men noget, som jeg har 2 Vidnesbyrd for. For det første har Udviklingen her i Danmark efter Christian V.s Lov været den, at den mundtlige Procedure egentlig var hjemlet, men efterhaanden gik man over til skriftlig Procedure som en Forbedring, idet Dommeren sagde: Det er meget bekvemmere for mig at sidde hjemme i min Stue og læse, hvad man har at sige, end at sidde oppe paa Tinghuset og høre paa, hvad de vidtløftigt have at sige, høre paa alle de Sagen uvedkommende og ofte uforstaaelige Ting, de have at fremføre. Uagtet den mundtlige Procedure altsaa var hjemlet, gik man til den skriftlige som en Lettelse. Nu er Sagen, at man ved ikke, hvad der vil ske her. Nede i Tyskland er der mange Steder — ikke

just i de store Byer med det store Publikum, hvor Aviserne tage sig af Referatet, men paa Landet — mange Steder, hvor den mundtlige Procedure aldeles ikke er bleven til noget, idet alle Parter have fundet det nemmere, at de toge et Indlæg med, som de læste op; og naar de først begyndte paa det, sagde de: Vi give Indlægget fra os og betragte det som læst. Derfor er det, at man ingen Garanti har for, at den blot mundtlige Procedure vil blive indført.

Men lad os antage alligevel, at det sker. Naar man saa spørger mig, hvad det betyder, vil jeg sige, at det er efter min Mening en Behagelighed for Dommerne og for Sagførerne, det er langt livligere og langt mere interessant for Dommerne og for Sagførerne, at Sagen bliver plæderet, som det hedder, mundtlig, end at man skal sidde stadig og rode rundt med alle Dokumenterne. Det giver ogsaa en udmærket Lejlighed for Dommerne til paa Stedet at rette et eller andet Spørgsmaal. Jeg tror, at enhver, som har været Dommer, har følt, at det er saa kedeligt, naar man sidder med et Indlæg og kommer til et Punkt, som man ikke kan forstaa, at man uvilkaarligt siger: Havde jeg bare Sagføreren, som har skrevet det, saa vilde jeg spørge ham: Hvad mener De egentlig med det? Det er noget, som enhver Dommer har følt flere Gange; og ved den mundtlige Procedure opnaar man den Fordel, at Dommeren kan sige paa Stedet til dem, der plædere: Hvad mener De med det? Lad mig faa en lille Forklaring paa det! Den Fordel vil der altsaa være. Men jeg vil antage, at det høje Ting og Lovgivningsmagten i det hele se mere hen til Borgernes Interesser end til egentlige juridiske Standsinteresser. Og hvad Borgernes Interesser angaar, saa er det muligt, at den mundtlige Procedure vil gøre Procesmaaden hurtigere. Jeg siger blot, at det er muligt, fordi, naar man skal bedømme Processens Hurtighed, ligesom i saa mange andre Forhold i Livet, saa er der to Ting at iagttage. Det ene, er det, man ser, og det andet det, man ikke ser. Det, man ser i den mundtlige Proces, er, at der kommer 2 Advokater ind og taler hver en Times Tid eller 2, og saa er den Sag færdig, men hvad man ikke ser, det er, i hvor lang Tid i Forvejen Sagen er forberedt. Nu gaar der jo en meget lang Tid med at udveksle Indlæg, væsentlig egentlig fordi Anstandslovgivningen — Lovgivningen om Retten til